

Pekka Myrskylä – Topias Pyykkönen

TULEVAISUUDEN TEKIJÄT

– *Suomi ei pärjää ilman maahanmuuttoa*

YHTEENVETO

Suomi tarvitsee vuosittain 34 000 nettomaahanmuuttajaa, jotta työvoima ei lähivuosikymmeninä supistuisi. Vuotuisen nettomaahanmuuton pitäisi miltei kaksinkertaistua nykyiseltä noin 18 000 maahanmuuttajan tasolta.

Maahanmuuton lisäämisellä voidaan kasvattaa työikäisen väestön määrää ja tavoitella työllisyysasteen nostamista kestäväälle 75 prosentin tasolle. Enemmistö nykyisistä maahanmuuttajista on työikäisiä, ja maahanmuuttajien työllisyysaste on noin 50 prosenttia.

Työikäisen väestön määrä vähenee noin 10 000 henkilöllä vuosittain, kun eläkkeelle poistuvat ikäluokat ovat työelämään siirtyviä suurempia. Samalla työllisyysasteemme on laskenut 69 prosenttiin, kun etenkin miesten työllisyys on alentunut.

Lisää työvoimaa ei ole suuressa määrin saatavissa työvoiman ulkopuolisista ryhmistä, kuten opiskelijoista, kotiäideistä tai eläkeläisistä. Nykytyöttömistä arviolta 101 000 eli 31 prosenttia on vaikeasti työllistettävissä, sillä heillä on alhainen koulutustaso, korkea ikä ja pitkäkestoinen työttömyys.

Pekka Myrskylä on tutkija.
Topias Pyykkönen on Tilastokeskuksen väestö- ja elinolotilastojen yliaktuaari.

Suomi tarvitsee lisää työvoimaa ja työllisiä. Pelkäämään viime vuonna työikäisen 18–64-vuotiaan väestön määrä väheni lähes 13 000 henkilöllä.

Maahanmuutto paikkaa jo nyt merkittävästi kantaväestön työvoiman supistumista. Ilman maahanmuuttajia työikäinen väestömme olisi supistunut viime vuonna 26 000 henkilöllä. (Kuvio 1).

Viime 25 vuoteen työllisten määrä ei kasvanut käytännössä lainkaan, vaikka väestön määrä on kasvanut yli puolella miljoonalla henkilöllä. Työllisten määrää painaa väestön ikärakenne, sillä valtaosa väestönkasvusta näkyy eläkeläisten määrän kasvuna. (Taulukko 1).

Loput väestönkasvusta on päätynyt lähinnä työttömiiksi. Työttömien määrän kasvua selittää osaltaan pitkittynyt taantuma, joka on pyyhkinyt pois noin 100 000 työpaikkaa.

Työllisyysaste on laskenut 69 prosenttiin, kun sen talouden kestävyuden kannalta pitäisi olla noin 75 prosenttia. Jyrki Kataisen hallituskin tavoitteli ohjelmassaan 75 prosentin työllisyysastetta.

Etenkin miesten työllisyysaste on laskenut. Työllisiä miehiä oli vuonna 2013 noin 40 000 vähemmän kuin vuonna 1987. Vaikka naistyöllisten määrä on kasvanut 40 000:lla, työllisyysasteet ovat laskeneet väestön ja työttömyyden kasvun takia (Taulukko 2).

Tuotannon kannalta puolen miljoonan henkilön väestönkasvu on siis valunut hukkaan. Eläkeläisten ja työttömien määrän kasvu leikkaa työvoiman tarjon-

taa ja talouskasvun edellytyksiä, ja työttömien määrän kasvu lisää samalla nopeasti julkisia menoja.

Taulukko 1 Väestöryhmien muutokset vuodesta 1987 vuoteen 2013

	1987*	2013**	Muutos
Koko väestö	4 938 602	5 451 270	512 668
Työvoima	2 448 106	2 629 933	181 827
Työlliset	2 299 413	2 301 562	2 149
Työttömät	148 693	328 371	179 678
Työvoiman ulkop. olevat	2 470 382	2 821 337	350 955
0–14-vuotiaat	952 942	895 021	-57 921
Opiskelijat, koululaiset	330 216	406 462	76 246
Varusmiehet, siv.palv.	27 214	7 802	-19 412
Eläkeläiset	1 001 417	1 329 539	328 122
Muut tv:n ulkop.	178 707	182 513	3 806

* Alle 18-vuotiaat työlliset on luokiteltu opiskelijoiksi vertailukelpoisuuden takia.

** Ennakkotiedot.

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

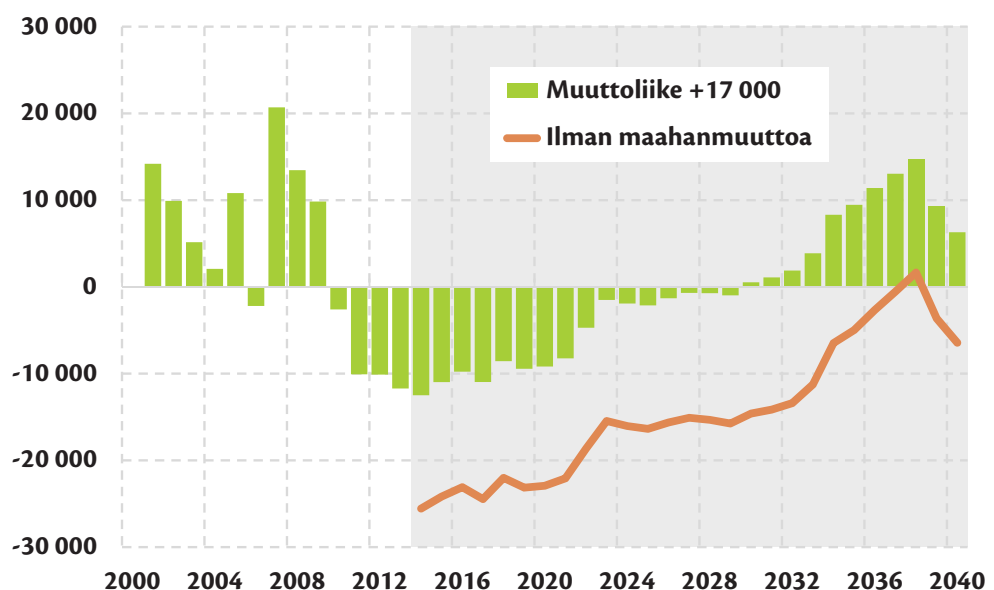
Taulukko 2 Työllisyysasteet vuosina 1987 ja 2013

	Työikäiset*	Työlliset*	Työll.aste, %
1987			
Sukupuolet yhteensä	3 163 373	2 292 259	72,5
Miehet	1 588 031	1 166 721	73,5
Naiset	1 575 342	1 105 538	70,2
2013			
Sukupuolet yhteensä	3 318 043	2 277 406	68,6
Miehet	1 678 442	1 127 691	67,2
Naiset	1 639 601	1 149 715	70,1

* 18–64-vuotiaat.

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Kuvio 1 Työikäisen (18–64-v.) väestön kehitys 2001–2013 ja kehitysennuste 2014–2040, henkilöä

Lähde: Tilastokeskus/Väestöennuste.

Näin maahanmuuttajat korjaavat ikärakennetta

Vuoden 2013 lopussa Suomessa oli 3,32 miljoonaa työikäistä, joista 2,28 miljoonaa eli 68,6 prosenttia oli töissä. Tämä työllisyyden taso on talouden kestävän kehityksen kannalta aivan liian alhainen.

Ennen 1990-luvun lamaa työllisyysaste oli lähellä 75 prosenttia eli lähes samalla tasolla kuin muissa Pohjoismaissa nykyäänkin. Jotta työllisyysaste nousi 75 prosenttiin, olisi jostain saatava 210 000 työllistä lisää.

Matalan työllisyysasteen ohella talouden kestävyyden näkökulmasta hankaluuksia synnyttää demografia. Työikäisen väestön määrä vähenee tällä haavalla noin 10 000 henkilöllä vuosittain ja 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa noin 38 000 henkilöllä vuosittain.

Hankalaa ikärakennetta ja matalaa työllisyysastetta kuvaa *taloudellinen huoltosuhde*, joka kertoo, kuinka monta ei-työssäkäyvää henkilöä on työllistä kohti. Vuonna 2013 Suomessa oli 137 ei-työssäkäyvää 100 työllistä kohti. Vuonna 1987 vastaava luku oli 114.

Ikärakenteen hankaluutta kuvaa se, että vaikka työllisyysasteemme olisi vuoden 1987 tasolla, meillä olisi nyt 126 ei-työllistä 100 työllistä kohti. Huoltosuhde olisi siis heikentynyt viime vuosikymmenten aikana, vaikka työllisyysaste olisi säilynyt ennallaan.

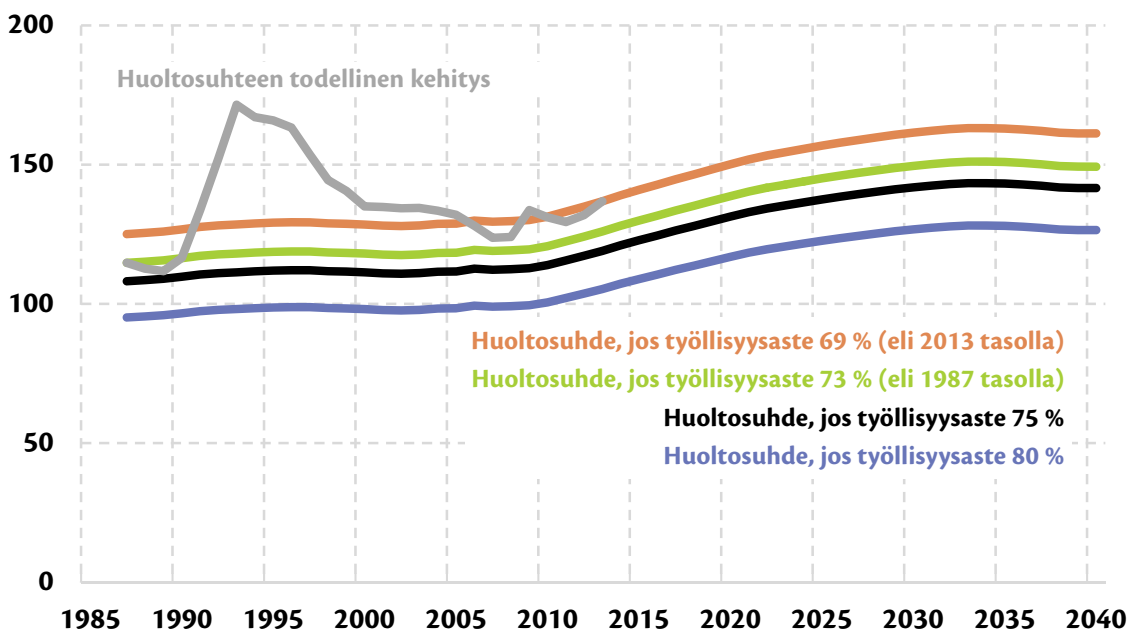
Huoltosuhde paranisi, jos ikärakenne nuorentuisi ja työllisyys nousisi. Jotta työikäisten määrän väheneminen saataisiin pysäytettyä, pitäisi nykyisen muuttovoiton noin kaksinkertaistaa.

Nykyinen nettomuutto on 18 000 henkilöä, joista noin 12 000 on työikäisiä. Kun tiedetään, että työikäisiä tarvittaisiin noin 10 000 lisää, tarvittaisiin yhteensä noin 22 000 työikäistä muuttovoittona joka vuosi. Tämä tarkoittaa noin 34 000 henkilön nettomuuttoa vuosittain.

Jos tavoitteena on, että taloudellinen huoltosuhde on vuonna 2030 nykyisellä tasollaan, tulisi työllisyysasteen nousta 77 prosenttiin. Tavoite on vaikea, kun tiedetään, että nykykehityksellä työvoimapotentiaali vähenee vuosittain. Jos tavoitteeksi asetetaan, että vuonna 2030 sataa työllistä kohti on kymmenen eittyöllistä enemmän kuin nyt, on työllisyysasteen noustava 73,5 prosenttiin.

Maahanmuutolla voidaan paikata ikärakennetta, mutta automaattinen ratkaisu se ei ole. Suotuisan ikärakenteen ohella sekä maahanmuuttajien ja kantaväestön työllisyysasteiden on noustava.

Taloudellinen huoltosuhde väestöennusteen mukaan 1987–2040

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto, Väestöennuste.

Työn tarjonnan kasvu lisää työn kysyntää

Miksi tarvitsemme lisää työvoimaa, kun maassamme on paljon työttömiä? Siksi, että työvoiman ja työn tarjonnan kasvu ei johda työttömyyden kasvuun. Työn ja työpaikkojen määrä ei ole vakio, vaan työpaikkoja sekä syntyy että tuhoutuu koko ajan.¹

Kun työn tarjonta on suurta, yritykset kasvattavat toimintaansa ja uusia työpaikkoja syntyy nopeammin kuin vanhoja tuhoutuu. Vähänkään pidemmällä aikavälillä työn tarjonnan lisäys johtaa vääjäämättä myös työn kysynnän kasvuun.²

Työvoiman kutistumistrendi jatkuu vielä 10–15 vuotta

Työvoiman ja työn tarjonnan kasvu siis kiihdyttää taloudellista toimeliaisuutta, työvoiman kutistuminen taas kiihdyttää sitä. Työn tarjontaa voidaan lisätä kohentamalla työttömien työllistämistä ja työikäisen väestön määrän kasvattamista. Työttömien lisäksi myös muita työvoiman ulkopuolisia ryhmiä, kuten opiskelijoita ja eläkeläisiä, voidaan yrittää työllistää nykyistä enemmän. Koska eläkkeelle siirtyvät ikäluokat ovat suurempia kuin työelämässä aloittavat ikäluokat, kanta-
väestön työikäisten määrä alenee runsaalla 20 000 henkilöllä vuosittain. Tämä työvoiman kutistumistrendi jatkuu vielä 10–15 vuotta (kuvio 1).

Omin voimin väestönkehitys ei oikene. Vaikka syntyvyys lähtisi tänä vuonna kasvuun, työikäisten määrä alkaisi nousta vasta vuoden 2035 tienoilla.

Nykyisin nettomaahanmuuttajien määrä on vuositasolla noin 18 000. Sekään ei yksin riitä estämään työikäistä väestöä kutistumasta tulevina vuosina. Nykytasoinen nettomaahanmuutto puolittaa työvoiman kutistumiskehityksen noin 10 000 henkilöön vuodessa.

Jos haluamme, että meillä jatkossa on työikäistä väestöä saman verran kuin tällä hetkellä, olisi muuttovoiton miltei kaksinkertaistuttava. Vuotuisen maahanmuuton pitäisi nousta 34 000 henkilöön nykyisestä 18 000:sta (ks. tarkemmin edellinen sivu).

Jos halutaan palata 2000-luvun alun tilanteeseen, jossa työikäisten määrä kasvoi 10 000 vuodessa, tarvittaisiin nimenomaan työikäisten muuttovoittoa 25 000 vuodessa enemmän kuin nyt.

Kaikkiaan Suomessa on työikäisiä maahanmuuttajia on noin 217 000 ja heistä noin joka toinen,

110 000, on töissä. Vuoden 1990 jälkeen Suomi on saanut 150 000 työikäistä nettomaahanmuuttajana.

Noin kaksi kolmasosaa maahanmuuttajista on työikäisiä. Tyypillisesti maahanmuuttajat ovat nuoria aikuisia, joten he paikkaavat hyvin 1970-luvulla alentunutta syntyvyyttä. Muutamat 1980-luvun ikäluokat ovat maahanmuuton ansiosta kasvaneet jopa 10 prosentilla.

Lisäksi maahanmuutto kasvattaa syntyneiden määrää. Joka kymmenellä syntyneellä ainakin toinen vanhemmista on ulkomaalaista alkuperää.

Ikääntyneissä rajallinen potentiaali

Työllisten määrää voidaan lisätä entistä paremmalla työllistämällä, kuten työurien pidentämällä. Työurat ovatkin jo pidentyneet, sillä vuodesta 2000 naisten työuraan on tullut lisäystä neljä vuotta ja miehillekin yli vuosi.³

Ikäikäiden työllisyys on noussut ripeästi. Erityisesti varttuneemmat naiset eivät koskaan ole olleet niin yleisesti töissä kuin nykyään.

55–59-vuotiaiden naisten työllisyysaste on noussut lähes 15 prosenttiyksikköä ja on nyt 75 prosenttia (taulukko 3). Miestenkin työllisyys tässä ikäryhmässä on kohentunut miltei 10 prosenttiyksikköä.

Seuraavan ikäluokan eli 60–64-vuotiaiden naisten työllisyys on kohentunut peräti 23 ja miesten 16 prosenttiyksikköä. Ikäikäiden naisten työllisyysaste on siis yli kaksinkertaistunut 13 vuodessa ja miestenkin kohdalla kehitys on ollut hyvää. Osa ikään-
tyneistä työllisistä nostaa yhtä aikaa työeläkettä. Työllisissä on jo mukana 70 000 eläkkeensaajaa.

Ikääntyneiden työllisyyttä voidaan varmasti edelleen kohentaa, mutta suuri osa näiden ikäryhmien potentiaalista on jo käytössä. Lukumääräisesti

Varttuneemmat naiset eivät koskaan ole olleet niin yleisesti töissä kuin nykyään

Taulukko 3 Ikääntyneiden työllisyysasteet sukupuolen mukaan 2000 ja 2013

Ikä	Vuosi	Miehet	Naiset
55–59	2000	58,4	60,1
	2013	67,8	74,8
60–64	2000	24,9	21,1
	2013	40,8	44,4

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Taulukko 4 40–44-vuotiaat pääasiallisen toiminnan ja sukupuolen mukaan 1987 ja 2013

40–44	1987 Miehet	2013 Miehet	1987 Naiset	2013 Naiset
Koko ikäluokka	100,0	100,0	100,0	100,0
Niistä työlliset	88,3	79,8	87,1	81,1
Työttömät	4,6	10,6	3,0	8,3
Opiskelijat	0,3	1,6	0,6	2,7
Eläkeläiset	4,4	3,9	3,5	3,1
Muut tv:n ulkop.	2,3	4,3	5,8	4,9

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

enemmän potentiaalia löytyisi nuoremmista ikäluokista, sillä eniten työvuosia menetetään 30–55-vuotiaiden ryhmässä.

Etenkin miehet menettävät työvuosia niin sanotussa parhaassa työiässä (taulukko 4). Jopa 10 prosenttia 40–44-vuotiaista miehistä on työttömänä ja toinen 10 prosenttia muista syistä työvoiman ulkopuolella. Naisten tilanne on samansuuntainen mutta työllisyyden suhteen hieman parempi.

Nämä työvoiman ulkopuoliset ovat eläkkeellä, opiskelevat tai ovat muuten vain poissa työelämästä. Ilmiö selittynee sillä, että ”oman ajan”, eli työvoiman ulkopuolella olon merkitys ihmisille on kasvanut ja esimerkiksi opiskelu jatkuu aiempaa myöhempään.

Pulmallisen kehityksestä tekee se, että jo 40–44-vuotiaiden työttömien työllistyminen on nuorempia ikäluokkia vaikeampaa. Vielä hankalampaa voi olla työvoiman ulkopuolelle jättäytyneiden ryhmien työllistäminen.

Suuri osa työttömistä jää reserviin

Usein esitetään, että maahanmuuttoon ja muihin työvoimareserveihin pitäisi turvautua vasta sitten, kun kaikki työttömät on ensin työllistetty. Todellisuudessa suuri osa työttömistä työllistyy vain vaivoin.

Monilla työttömillä on erilaisia työllistymistä hidastavia haittatekijöitä. Tällaisia ovat esimerkiksi koulutuksen puute, korkea ikä, pidempään jatkunut työttömyys, vanhentunut osaaminen tai työllistymisen kannalta epäedullinen asuinpaikka. Osa työttömistä kärsii useista haittatekijöistä yhtä aikaa.

Työllistymisen todennäköisyys laskee, jos työttömällä on samanaikaisesti monia haittatekijöi-

tä. Tällöin työllistyminen vaatii todennäköisesti enemmän toimia myös työvoimaviranomaisilta. Pitkäaikaisella seurannalla on havaittu, että parhaimmillaankin vain puolet työttömiksi joutuneista palaa työllisiksi.⁴

Jos huomioidaan keskeisimmät tekijät – työttömyyden kesto, ikä ja koulutustaso – voidaan arvioida, että helposti työllistyviä työttömiä oli noin 76 000 eli 23 prosenttia kaikista työttömistä joulukuussa 2013. Näiden työttömien voi ajatella työllistyvän suhteellisen nopeastikin, jos taoussuhdanne kohentuu.

Muilla 250 000 työttömällä oli joko taustallaan yli puoli vuotta työttömyyttä, yli 50 vuoden ikä tai vain peruskouluopinnot. Vaikeasti työllistettävissä olevia työttömiä – joilla työttömyys on kestänyt pitkään ja lisäksi on korkea ikä ja pelkkä peruskoulutusta – on 101 000 eli lähes kolmannes kaikista työttömistä.

Tarkemmin työttömien todellista työllistymispotentiaalia on vaikea arvioida. Siihen vaikuttavat työttömän itsensä lisäksi monet muutkin tekijät, esimerkiksi työvoimapolitiikan tehokkuus, työttömyysturvan kannustavuus sekä vaikkapa asunomarkkinoiden toimivuus.

Lopulta työllistymiseen vaikuttaa tietenkin myös tilanne työmarkkinoilla, eli työvoiman kysyntätilanne ja korvaavan työvoiman tarjontatilanne.

Opiskelijatkin jo laajalti töissä

Yksi korvaavan työvoiman lähteistä ovat opiskelijat. Suomalaiset opiskelijat ovat jo opintojen aikana varsin yleisesti töissä ja valmistumisen jälkeen heidän työllisyysasteensa on melko korkea.

Perusasteen jälkeisissä oppilaitoksissa opiskelee yhteensä noin 690 000 nuorta, joista noin puolet on jo työssä lukukausien aikana. Työllisistä runsas enemmistö tekee töitä koko vuoden, useimmiten tietenkin osa-aikaisesti.

Opiskelijoiden työllisyysaste on niin korkea, että se todennäköisesti jo venyttää opiskeluajoja. Tämä sopii huonosti opiskeluajojen lyhentämistä koskevien tavoitteiden kanssa – varsinkin, kun niiden pyrkimyksenä on ollut saada opiskelijat nykyistä varhemmin työmarkkinoille.

Vaikeasti työllistettävissä olevia on lähes kolmannes kaikista työttömistä

Naisilla perhevapaat, miehillä armeija

Ikääntyneiden, työttömien ja opiskelijoiden ohella neljäntenä pidempien työurien reservinä on pidetty naisia, jotka ovat kotona hoitamassa lapsia. Suomen kansainvälisessä vertailussa pitkäkköjen vanhempainvapaiden ja kotihoidontukien on arveltu lyhentävän työuria ja heikentävän työllisyyttä. Tämän reservin kokoa voidaan haarukoida työvoiman ulkopuolella olevien ryhmästä (kuvio 2).

Työvoiman ulkopuolella on 168 000 työkäistä, joista 92 000 on naisia ja 75 000 miehiä. Puolet

naisista on alle 35-vuotiaita, miehistä hieman alle puolet.

Perhevapaiden työllisyyttä syövää vaikutusta on liioiteltu

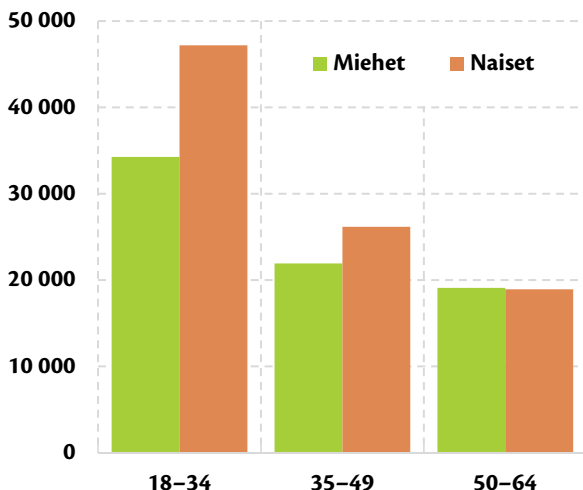
Vaikka syitä työmarkkinoilta poistumiseen ei tarkkaan tiedetä, voidaan olettaa, että nuorista naisista enemmistö on perhevapailla ja miehis-

täkin osa. Äitiyslomilla olevia on ainakin 60 000 vuodessa ja osa heistä jatkaa hoitovapaalla tämän jälkeen.

Perhevapaiden työllisyyttä syövää vaikutusta on kuitenkin liioiteltu. Naiset ovat perhevapailla keskimäärin 15 kuukautta tyourastaan⁵. Tämä ei ole paljoa enempää kuin mitä miehet käyttävät varusmies- tai siviilipalvelukseen, jotka kestävät 6–12 kuukautta.

Perhevapaiden keston puuttumalla ei siis näyttäisi olevan huomattavaa vaikutusta työvoiman kasvuun. Lisäksi on hyvä muistaa, että perhevapai-

Kuvio 2 Työvoiman ulkopuolella* olevat iän ja sukupuolen mukaan 2013

* Pl. eläkeläiset ja opiskelijat.

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

den supistaminen aiheuttaisi myös kustannuksia, koska lapset on kuitenkin jossain hoidettava. Mahdollisuus perhevapaisiin tukee myös syntyvyyttä ja väestökasvua.

Alle 35-vuotiaita hieman arvoituksellisempi ryhmä työvoiman ulkopuolisissa ovat jo 50 vuotta täyttäneet. Ryhmässä on 40 000 henkilöä, joiden toiminnasta ei ole mitään tietoa.

Joukossa on luultavasti niin syrjäytyneitä, sairaita, sapattivuosien viettäjiä kuin kotiäitejä ja koti-isiäkin. Heistä saattaisi siis löytyä työllistymispotentialia, vaikka he eivät tällä haavaa olekaan työttömiä työnhakijoita.

Puolet maahanmuuttajista työllistyy

Tärkein työvoimareservimme on siis maahanmuuttajat, sillä mikään muu väestöryhmä ei seuraavaan 10–15 vuoteen helpota työkäisten määrän vähentymistä. Mutta mitä maahanmuuton lisäämisestä seuraisi työmarkkinoilla?

Osviittaa voidaan saada katsomalla, miten ulkomaalaistaustaiset työllistyvät tällä hetkellä.

Vieraskielisten työllisten määrä ja osuus on kolminkertaistunut 2000-luvun alusta. Vieraskielisten työllisten määrä on kasvanut 80 000:lla samaan aikaan kun kotimaisia kieliä puhuvien työllisten määrä on vähentynyt 7 000:lla. Tosin kotimaisten työllisten määrä oli vuosina 2007 ja 2008 noin 100 000 nykyistä korkeammalla tasolla (kuvio 3). Lisäksi arvioidaan, että tilapäisissä töissä on noin 70 000 vieraskielistä henkilöä.

Maahanmuuttajien työllisyysaste on tällä haavaa hieman yli 50 prosenttia. Se on kohentunut vuosittuhannen vaihteesta lähes kymmenen prosenttiyksikköä, jos kohta taantuma laski maahanmuuttajienkin työllisyyttä hieman.

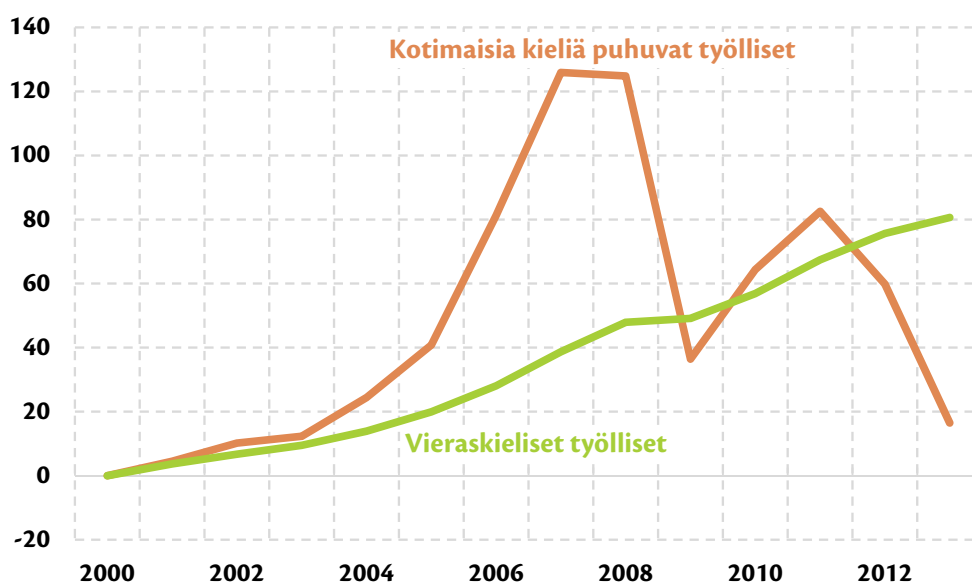
Maahanmuuttajien työllisyydestä on hieman harhaanjohtavaa puhua yhtenä kokonaisuutena. Eri maahanmuuttajaryhmien välillä on huomattavia eroja työllisyydessä.

Vierolaiset sekä muista EU-maista ja tietyistä Aasian maista tulevat maahanmuuttajat työllistyvät aivan yhtä hyvin kuin kantaväestöön kuuluvat, mahdollisesti jopa paremmin. Kaikkein heikoimmin ilmeisesti työllistyvät taas pakolaisina tulleet.

Vierolaiset työllistyvät aivan yhtä hyvin kuin kantaväestöön kuuluvat

Kuvio 3

Maahanmuuttajien ja kantaväestön työllisten määrän muutos 2000–2013, 1 000 henkilöä (2000 = 0)

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Nämä erot näkyvät maahanmuuttajien työttömyysasteissa. Kansalaisuuden mukaan katsottuna alhaisin työttömyysaste on Euroopan ja Amerikan valtioiden kansalaisilla ja korkein taas Afrikan valtioiden kansalaisilla. (Kuvio 4.)

Ravintolayrittäjiä, siivoajia, rakentajia

Kaikkiaan Suomessa on maahanmuuttajataustaisia työikäisiä noin 226 000, joista 112 000 on töissä ja 44 000 opiskelee. Rakenteeltaan maahanmuuttajatyöllisten joukko on hyvin heterogeeninen.

Osa maahanmuuttajista on it-yritysten huippuammattilaisia, tutkijoita tai opettajia korkeakoulussa, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, työntekijöitä eri aloilla, yrittäjiä omissa ravintoloissaan. Työllisistä maahanmuuttajista yrittäjiä on suhteellisesti jopa enemmän kuin kantaväestön työllisissä.

Maahanmuuttajia työllistyy runsaasti niin sanotuille matalapalkka-aloille, etenkin pääkaupunkiseudulla. Eniten maahanmuuttajia on kiinteistöpalveluissa, jopa 40 prosenttia työllisistä Helsingin seudulla (kuvio 5).

Muita suuria maahanmuuttajien työllistäjiä ovat ravitsemustoiminta, talonrakentaminen ja muiden muassa henkilöstönvuokraustoiminnan sisältävä työllistämistoimiala.

Ketkä ovat maahanmuuttajia?

Tässä analyysissä maahanmuuttajiksi on määritelty kaikki vieraskieliset, eli väestörekisteriin merkityt henkilöt, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi. Määritelmä kattaa myös toisen tai useamman polven maahanmuuttajat, jos heidän äidinkieltensä ei ole kumpikaan kotimaisista kielistä.

Näin määriteltynä maahanmuuttajia on noin 300 000, hieman enemmän kuin suomenruotsalaisia⁶. Vieraskielisten osuus Suomen vuotuisesta väkiluvun kasvusta on noin 90 prosenttia.

Maahanmuuttajista noin 59 prosenttia oli taustaltaan eurooppalaisia, 24 prosenttia aasialaisia ja 12 prosenttia afrikkalaisia. Vuonna 2013 suurimmat yksittäiset taustamaat ovat Venäjä, Viro, Somalia ja Irak.

Näin laskien maahanmuuttajien osuus Suomen väestöstä on melko alhainen, noin 5,5 prosenttia, mutta se on kasvanut nopeasti viime vuosina. Nettomaahanmuutto (maahanmuuton ja maastamuuton erotus) on ollut positiivinen yhtäjaksoisesti 1980-luvun alusta alkaen.

Maahanmuuttajien ikärakenne on edullinen: työikäisten 15–64-vuotiaiden osuus oli 76 prosenttia ja eläkeikäisten yli 65-vuotiaiden vain 5 prosenttia. Ylivoimainen enemmistö maahanmuuttajista tulee Suomeen töihin tai opiskelemaan.

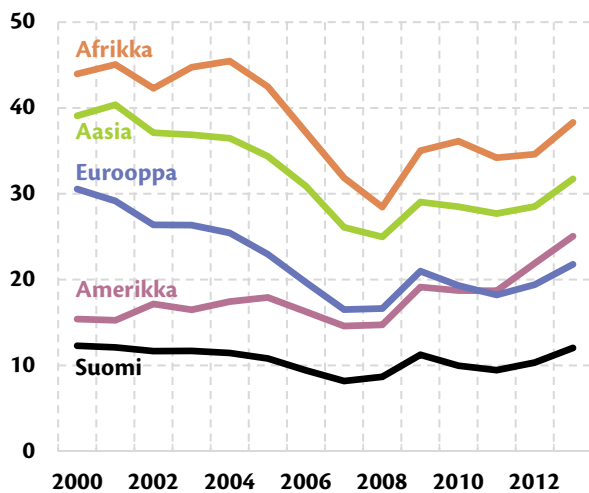
Viime vuonna Maahanmuuttovirasto myönsi noin 20 000 oleskelulupaa. Näistä 85 prosenttia myönnettiin työntekoon, opiskeluun tai perheenjäsenyyteen perustuen, 12 prosenttia pakolaisuuden tai kansainvälisen suojelun perusteella ja loput 3 prosenttia muilla perusteilla. Turvapaikanhakijoita oli noin 3 000.

Lähteet: Tilastokeskus, Maahanmuuttovirasto.

Usein maahan muuttaneet ottavat vastaan kaikkea työtä, jota on tarjolla. Opiskelijoiden tavoin heille sopivat myös osa-aikatyöt, epäsäännölliset työajat ja viikonlopputyöt.

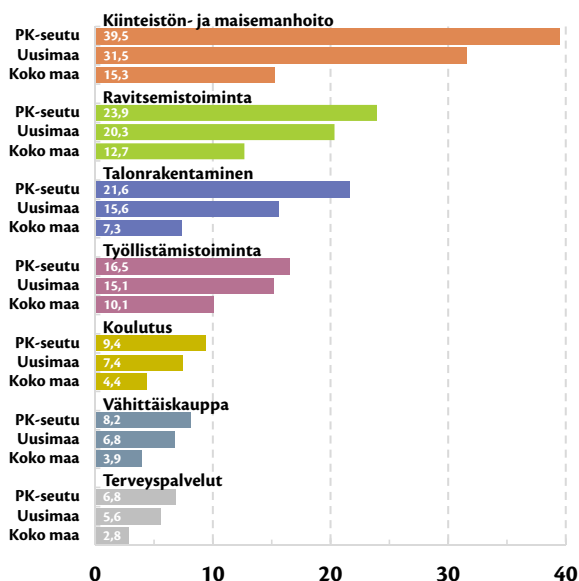
Suomessa käy vuosittain 20 000 marjanpöimijäkin – tilapäisinä työllisinä he eivät näy tilastoissa – mutta ovat lähes kaikki ulkomaalaisia. Lisäksi meillä käy naapurimaista ehkä noin 70 000 lähettettyinä tai tilapäisinä työntekijöinä, joista on vain vähän tietoja.

Kuvio 4 Maahanmuuttajien työttömyysasteet kansalaisuuden mukaan 2000–2013, %

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Kuvio 5 Maahanmuuttajien osuus eräiden toimialojen työllisistä 2012, %

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Väestö kasvaa, työllisyys ei

Suomen väkilukua on viime neljännesvuosisadan aikana kasvattanut se, että syntyneitä on vuosittain ollut noin 10 000 enemmän kuin kuolleita. Lopputuloksena olemme saaneet neljännesmiljoona asukasta lisää.

Toinen neljännesmiljoona on kertynyt maahanmuutosta. Suomeen muuttaminen vilkastui Neuvostoliiton hajotessa, ja maahanmuuton kasvu on jatkunut keskeytyksettä nousten viime vuosina jo 18 000 henkeen vuodessa.

Mutta miksi vain murto-osa väestönkasvusta on johtanut työllisten määrän kasvuun?

Perinteisesti suomalaisista on lähes puolet ollut ansiotyössä ja toinen puoli väestöstä on lapsia, opiskelijoita, työttömiä, vanhempainvapailta tai eläkkeellä olevia. Kymmenen prosentin väestön lisäyksen olisi pitänyt kasvattaa työllisten määräkin samaiset kymmenen prosenttia, mutta nyt työllisiä on sama määrä kuin neljännesvuosisata sitten. Suuret ikäluokat ja 1990-luvun alun suuri lama rikkoivat perinteisen kaavan.

Aivan viime vuosina työllisten virta eläkkeelle on ollut ennen näkemättömän voimakasta. 1940-luvun lopun 100 000 henkilön suuret ikäluokat ovat käytännössä jo päättäneet työuransa. 1950-luvun vain hieman pienemmät, 80 000 henkilön ikäluokat seuraavat perässä. Monien työurat kuitenkin päättyivät jo aikaa sitten.

Suuresta lamasta pysyvä lommo

1990-luvun lama alensi parhaassa työiässä olleiden suurten ikäluokkien eli silloisten noin 30–50-vuotiaiden työllisyysastetta noin 15 prosenttiyksiköllä eli lähes 90 prosentista noin 75 prosenttiin. Ne ikäluokat, jotka olivat laman alkaessa noin 40-vuotiaita, eivät koskaan enää palautuneet lamaa edeltävään työllisyyden tasoon. Moni jatkoi työttömyyden kautta eläkkeelle hyvin varhain niin kutsutun ”työttömyysputken” kautta, jonka alaraja oli 53 vuodessa.

Lama jätti lisäksi työttömyyden pysyvästi korkeammalle tasolle. Jo ennen nykyistä taantumajaksoa maassa oli hyvistä taloudellisista ajoista huolimatta koko ajan yli 200 000 työtöntä.

Tämä johtui pitkälti siitä, että nuoremmatkin laman läpikäyneet ikäluokat jäivät työllisyydessään aloitusvuosiaan alemmalle tasolle. Ne ikäluokat, jotka pyrkivät työmarkkinoille juuri lamavaiheessa, jäivät työllisyydeltään pysyvästi alemmalle tasolle kuin ne, jotka valmistuivat lamakauden jälkeen.

Laman aikana väestön työssäkäynnissä tapahtui suuri muutos: Ennen lamaa parhaassa työiässä olevista eli 30–50-vuotiaista jopa 90 prosenttia oli töissä. Laman jälkeen tuon ikäluokan työllisyysosuus ei tahdo ylittää edes 80 prosenttiin.

Viitteet

- ¹ Ks. Haavio, Schauman & Vanhala (2013).
- ² Vartiainen (2014), s. 38.
- ³ Naisten työvuosien odote on nyt 34 vuotta ja miesten 33 vuotta. Vuonna 1970 miesten odote oli 38 vuotta ja naisten 27 vuotta. Elinajan odote on kasvanut molemmilla runsaalla neljällä vuodella. Varsinkin miehillä eläkevuosien määrä kasvaa siis edelleen paljon nopeammin kuin työura.
- ⁴ Ks. Pyykkönen & Pyykkönen (2014) ja Myrskylä (2010).
- ⁵ Ks. myös Miettinen (2012).
- ⁶ Tilastokeskuksen mukaan maaliskuussa 2014 vieraskielisiä oli 293 540, ruotsinkielisiä 290 760.

Lähteet

- EVA Fakta (2015). Kuka Suomessa tekee työt?
- Haavio, Markus, Schauman Heidi & Vanhala, Juuso (2013). Kasvattaako työn tarjonnan lisääminen työttömyyttä?, BoF Online 4, 2013.
- Miettinen, Anneli (2012). Perhevapaakäytännöt Suomessa ja Euroopassa, Väestöliiton Väestötutkimuksenlaitoksen Työpäperi 2012 (1).
- Myrskylä, Pekka (2010). Taantuma ja työttömyys, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 57/2010.
- Pyykkönen, Topias & Pyykkönen, Jussi (2014). Nousukausi-kaan ei ratkaisisi rakenne työttömyyttä. Tieto & trendit 5/2014.
- Vartiainen, Juhana (2013). Työvoima tehokkaaseen käyttöön, Tehokkaan Tuotannon Tutkimussäätiön julkaisusarja No. 3.

Muistiinpanoja

Elinkeinoelämän Valtuuskunta

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA on vuonna 1974 perustettu elinkeinoelämän think tank, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA on Suomen merkittävin kohtaamispaikka ja verkosto elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajille. EVAlla on myös keskustelijan, haastajan ja unilukkarin rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Think tankille tyypillisesti EVAn tunnusmerkkejä ovat analyttisyys ja poleemisuus.

EVA selvittää ja arvioi yrityksille ja koko suomalaiselle yhteiskunnalle tärkeitä kehityssuuntia. Rajut ja nopeat kansainväliset muutokset asettavat koko yhteiskunnalle ja yritysten toiminnalle painavia vaatimuksia. EVAn tavoitteena on ajankohtaisen tiedon tuottaminen vallitsevista ilmiöistä sekä tuoreiden näkökulmien saattaminen yleiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suomen rooli kansainvälisessä toimintaympäristössä ja suomalaisten hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kehittäminen ovat keskeisiä kysymyksiä EVAn toiminnassa. Elinkeinoelämän omassa piirissä EVA pyrkii aikaansaamaan jatkuvaa keskustelua yritysten muutostarpeista.

Lisätietoja: www.eva.fi

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn julkaisemat EVA analyysit ottavat kantaa ajankohdaksiin kysymyksiin ja tarjoavat toimenpide-ehdotuksia. Analyysien kirjoittajat vastaavat esitetystä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.

Analyysit ovat ladattavissa EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu)

ISSN 2342-0782 (PDF)